

İNSAN HAKLARI, DEMOKRASİ, STK (NGO) SÖYLEMİ VEYA NEOLİBERAL SALDIRIYI MEŞRULAŞTIRMAK...

Fikret Başkaya

<http://www.ozguruniversite.org/baskaya%20demo.htm>

Özgürlük, demokrasi, insan hakları, 'sivil haklar', modernitenin kavramları olsa da, sömürüye, baskıya, zulme karşı mücadelenin tarihi toplumların sınıflara bölündüğü döneme kadar gerilere gidiyor. Birilerinin başkalarının sırtından geçinmesinin mümkün hale gelmesi, emek verimliğinin artmasını gerektiriyordu. Aslında herkes için olumlu bir gelişme olması gereken emek üretkenliği artışı, çelişik olarak, sömürünün, baskının, toplumsal hiyerarşinin ve tahakkümün de yolunu açmıştı. Bu durum 'ilerlemenin' çelişik karakterinin anlaşılması bakımından önemlidir. Zira, çelişik olarak, insanın *kendini gerçekleştirme* demek olan emek üretkenliği ve ürün artışı, onu ezen bir araca dönüşebiliyor. Bu, insanın kendi emeğinin ürünü olan tarafından köleleştirilmesi demektir.

Birilerinin başkalarının sırtından geçinmesi durumunu, sömürü ve egemenlik ilişkilerini sürdürmek ve daha geniş ölçekte yeniden üretmek, söz konusu ilişkiler bütününe gerçek niteliğini 'gizlemekle', yanılsama (mistifikasyon) yaratmakla mümkündür. Başka türlü ifade etmek istersek, egemenliğin sürdürülmesi, gerçeğin üstünün örtülmesine bağlıdır. Bu amaç için de "akıllı adamlar", büyücüler, falcılar, kâhinler, rahipler, imamlar, ulemâ, 'laik eğitimden geçmiş' diplomalılar (ki, bizde bunlara aydın deniyor), mektepliler, şimdilerde *think tank*' lar gerekmiştir. Bunlar ekseri adamlardı (kadınlar değil) ve misyonları ezilen ve sömürülenlere "gönüllü köleliği" kabullendirmek., ideolojik hegemonyayı dayatmaktı. Bunun için de, gerçeğin üstünün örtülmesi gerekiyordu. İşte entellektüel, gerçeğin üstünü örten perdeyi kaldırma misyonuyla bu aşamada sahneye çıkıyor, çıkması gerekiyor. Yalan, tahrifat, yok sayma, adıyla çağırma üzerine inşa edilmiş egemen ideolojinin, resmi ideolojinin ipliğini pazara çıkarmayı iş ediniyor, edinmesi gerekiyor.

Özgürlük, demokrasi, insan hakları gibi kavramlar, modernitenin kavramlarıydı ama, bir düşünsel-entellektüel devrim olan modernitenin ortaya çıktığı dönem, aynı zamanda kapitalizmin de sahneye çıktığı dönemdi. Dolayısıyla, bir ücretli kölelik düzeni olan kapitalizm koşullarında modernitenin vaatlerinin güdük kalması kaçınılmazdı. Yeni egemen sınıf olmaya aday burjuvazi, *Eski Rejimi* (Ancien Régime) tasfiye etmek için iktidar referanslarını veya aynı anlama gelmek üzere, iktidarın meşruiyet temelini *gökten yere indirmek* durumundaydı. Bu yüzden modernitenin kavramları olan bireysel özgürlük, kanunlar karşısında eşitlik, demokrasi, sivil haklar, vb., burjuvazi tarafından Eski Rejimi yıkmak için kullanılmıştı. Eski Rejimin iki egemen unsuru olan Feodalitenin ve Kilisenin iktidarına son vermek için, ezilenlerin (işçiler ve köylüler) desteğine ihtiyaç vardı. Ezilenleri harekete geçirebilmek için de, özgürlüklere ve haklara gönderme

yapılıyordu. Bir kere Eski Rejim tasfiye edilip, burjuvazi egemen sınıf katına terfi edince, hesaplaşma bitince, geriye bir tek ekonomik liberalizm kalıyordu. Başka türlü ifade edersek, *sömürü, yağma ve talan özgürlüğü ...*

Fakat, başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilen sınıflar, söylemle gerçek (retorikle realite) arasındaki uyumsuzluğu kavramakta gecikmediler. Nitekim, daha XVIII'inci yüzyılın sonunda burjuvazinin özgürlük, liberalizm, insan hakları, sivil haklar söyleminden ne anladığını az çok öğrenmişlerdi. Ezilen sınıflar için özgürlük, demokrasi ve sivil haklar mücadelesi daha yeni başlıyordu... Bu yüzden, neoliberal ideolojik saldırının şimdilerde dillendirdiği, piyasa ekonomisi liberal demokrasi özdeşliği, piyasa ekonomisi geliştikçe demokrasinin de gelişeceği, bu ikisi arasında diyalektik bir tamamlayıcılık ilişkisi olduğu görüşü tam bir safsatadır.

Burjuvazi söz konusu kavramları kitleleri Eski Rejime karşı harekete geçirmek üzere bir manipülasyon aracı olarak kullansa da, modernite devrimi, ezilen sınıfların mücadelesini meşrulaştırmış, önünü açmıştır. Artık işçi sınıfı ve sömürge halkları, burjuvazinin açtığı yolda ilerleyebilirlerdi. Dolayısıyla, özgürlüğe, demokrasiye, insan haklarına, sivil haklara asıl ihtiyacı olanlar, ezilen-sömürülen sınıflar ve sömürge halklarıydı.

Kapitalist yayılmayı, sömürgeci- emperyalist saldırıyı meşrulaştırmak için, her dönemde ideolojik bir söylem oluşturuluyor. Kapitalizmin ilk yayılma döneminde şimdilerde *Güney* denilen Üçüncü Dünya'nın bir bölümünü Hıristiyanlaştırmak, Hıristiyanlığı yaymak esastı ve insanlara cennet vaat ediliyordu. Sanayi devriminden sonra uygun söylem *uygarlaştırmaktı* . Şimdilerde neoliberal küreselleşme çağındaysa, revaçta olan söylem demokrasi, insan hakları, sivil toplum, çokkültürlülük... Öyleyse sorun nedir? Emperyalist odakların demokrasiyi, sivil toplumu güçlendirme, insan haklarını geliştirme söylemi ne anlama geliyor? Aslında bu kavramların *tam da bu kavramların içinin doldurulmasından zarar görecektir olanlar* tarafından kullanılıyor olması garip değil mi? Dünyanın beşeri ve doğal kaynaklarını beşyüz yıldır yağmalayan sömürgeci-emperyalist güçlerin çıkarı, bu kavramların içinin doldurulmasında, ete kemiğe bürünmesinde, gerçekleşmesinde midir, yoksa gerçek anlamdaki hakların, özgürlüklerin, demokrasinin engellenmesinde midir?

Her yıl Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilişi törenlerle kutlanıyor, etkinlikler düzenleniyor, resmi ve gayri resmi çevreler insan haklarının geliştirilmesi, hak ihlallerinin önlenmesi için temenni ve önerilerde bulunuyorlar. Kapitalist dünya sisteminin mantığını, emperyalist statükoyu, hiyerarşik ilişkiler bütününi tartışmayı aklından bile geçirmeyenlerin bu tür etkinlikleri, kutlamaları, demeçler vermeleri, bildiriler yayınlamaları ne anlama geliyor? Aslında bu tür etkinlikler, kimi 'iyi niyetli' zevatın vicdanını rahatlatırsa da, asıl soruların tartışılmasını, anlaşılmasını engelleme işlevi görüyor... Neoliberal saldırı her geçen gün işsizlerin, yoksulların, evsizlerin sayısını artırırken, insanlar içecek sudan mahrum edilir, ilaç

alamaz duruma getirilirken, doğal çevre tahribatı derinleşir, geri dönüşü olmayan eşige doğru hızla yol alırken, Evrensel Bildirge hakkında nutuk atmak insanlarla alay etmek değil midir? Bir işe ve bir gelire sahip olmak, karnını doyurmak, eğitim görmek, sağlıklı-temiz bir doğal-sosyal çevrede insanca yaşamak için asgari araçlara sahip olmak *insan hakkı* değil midir? , Her gün daha çok insanı sefalet ve çaresizlik ortamına sürükleyen bir süreç hızla yol almaya devam ederken *yeryüzünün efendileri* , insan hakları, demokrasi gibi kavramları ideolojik hegemonya için *araçlaştırıyor*.

Bir başına bir ilkeyi ilan etmek, ilkeyi tekrarlamak (*repetitio principii*) elbette önemsiz değildir ama asla yeterli de değildir. Amerikan bağımsızlık bildirgesinde: “ *Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır; Yaradan'ları tarafından bağışlanmış, belli bazı haklara sahiptirler; yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme hakları da bunların arasındadır...*” [1] deniyordu. Bu bildiriye yazanlar kimlerdi? Neyi amaçlıyorlardı? Gerçekten özgürlük diye bir kaygı taşıyorlar mı? Veya özgürlük kavramından ne anlıyorlardı? Amerikan bağımsızlık hareketine öncülük edenlerin ve söz konusu bildiriye kaleme alanların her birinin çok sayıda kölesi vardı ve köleliği *gerekli ve olağan bir şey* olarak görüyorlardı. Amerikan bağımsızlığından sonra da yerli halka yönelik jenosit hız kesmeden devam etti. Kölelik bağımsızlıktan yaklaşık yüz yıl sonra (1864) ilga edilse de, fiilen 1960'lı yıllara kadar siyah Amerikalılar ırkçı ayrımcılığa maruzdular. Bugün bile köleliğin izleri bütünüyle silinebilmiş değildir... Aslında Amerika'daki İngiliz Kolonileri'nin İngiltere'den bağımsızlaşması demek, yerli egemenlerin İngiltere'ye haraç ödemekten kurtulmaları ve sömürüyü kendi iradeleriyle istedikleri gibi sürdürebilmeleri anlamına geliyordu. İşçiler, köleler, ve ‘ *asıl Amerikalılar* olan Yerliler bakımından durum değişmiş değildi. Amerikan Kuruluş bildirgesinden 15 yıl sonra yayınlanan Fransız *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinden* sonra sömürgeciliğin ikinci dalgası hız kazandı. 1914 yılına gelindiğinde yeryüzünün %84,4'ü az sayıda sömürgeci gücün ya doğrudan egemenliği altındaydı ya da yarı-sömürge statüsüne indirgenmiş nüfûz bölgesi statüsündeydi... Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından yayınlanan *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinden* bu yan, tam 57 yıl geçti. Bildirgeler peş peşe yayınlanırken, sömürü, yağma, talan, katliamlar, kültürlerin tahribi, şiddet ve en temel insan hakları ihlalleri de yol almaya devam etti. Toplumsal eşitsizliği, sömürü ve hiyerarşiyi üreten ilişkiler bütünü tartışılmadığı, kapitalizmin tahripkâr mantığının hızını artırarak yol almaya devam ettiği koşullarda, bazı kavramların ön plana çıkarılması bir tesadüf değildir. Üretmek ve yaşamak için gerekli araçlardan yoksun işçi ile patronun yasalar karşısında eşitliğinden söz edilebilir ama bunun bir kıymet-i harbiyesinin olması mümkün değildir. İşgücünü satamadığı zaman aç kalması kaçınılmaz olan işçinin özgürlüğü bir retorikten ibarettir. İşçinin özgürlüğü aslında ihtiyaç duyduğunda patronun onun emeğini kullanma (sömürme) özgürlüğüdür... Dolayısıyla, mülkiyet ilişkilerini tartışmadan, kapitalizmin mantığını tartışmadan, işsizliğin, yoksulluğun ve sefaletin gerçek nedenlerini yok sayarak, insanlığın temel sorunlarının çözülmesi, insan onurunun, insan haklarının ve demokrasinin tesisi mümkün değildir.

Öyleyse asıl sorunu tartışmayı sürdürebiliriz. İnsan hakları, demokrasi, sivil toplum örgütleri (ngo'lar, bizde stk'lar), sivil toplumu güçlendirme gibi kavramlar gerçekte *ne işe yayıyor?* Bu kavramlar neden neoliberal küreselleşme çağının gözde kavramları mertebesine yükseltildi? İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki iki on yılda 'doğrudan sömürgecilik' büyük ölçüde tasfiye edildi. Sömürge halkları bağımsızlıklarını kazandılar ama bu gerçek anlamda bir bağımsızlık değildi. Bağımsızlık, sömürgeci-emperyalist merkezlerden tam bir kopuş anlamına gelmiyordu. Söz konusu ülkelerle sömürgeci- emperyalist odaklar arasındaki ilişkiler bütünü radikal bir değişikliğe uğramadan, yönetimler 'yerli unsurlar' tarafından devralınmıştı. Buna rağmen ve yeni bağımsızlığa kavuşan ülkelerin yeni (yerli) yöneticileri, kapitalist sistem içinde kalarak sanayileşmek, kalkınmak, kendi beşeri ve doğal kaynaklarını kendi halklarının refahı için seferber etmek istiyorlardı. Bu amaçla kalkınmacı bir programı uygulamaya koydular. Ulusal ekonomiyi ve sanayiye korumak için koruyucu önlemler aldılar. Bütün bunlar, emperyalist sermayenin hareket alanının ve sömürü olanaklarının sınırlanması anlamına geliyordu. Fakat, uluslararası konjonktür (ulusal kurtuluş savaşları, Sovyet sisteminin varlığı, faşizmin yenilmiş olması) emperyalizmi ödünler vermeye zorluyordu, zira, güç dengesi belki de ilk defa görece sömürge halkları, işçi sınıfı ve bir bütün olarak ezilenler lehine dönmüştü. Başka türlü ifade etmek istersek, uluslararası güç dengeleri *yeryüzünün lânetlilerinin* lehineydi ve bu durum emperyalist odaklar için rahatsız ediciydi. İkincisi, yeryüzünün yaklaşık üçte birinde 'sosyalist' denilen merkezî planlı ekonomiler geçerliydi bu da sermayenin hareket alanını, dolayısıyla. değerlenme olanaklarını önemli ölçüde sınırlıyordu. Sermaye için sorun yaratan üçüncü unsur da bizzat emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfının sosyal devlet uygulamalarıyla kazandığı mevzilerdi. Elbette sermayenin bu tavizleri vermesini kolaylaştıran bir durum da söz konusuydu. Zira, İkinci emperyalist savaşın neden olduğu derin yıkımın ardından, kapitalist sistem yeniden genişleme dönemine girmişti. Bu durum, sermaye için ödünler vermeyi kolaylaştırmıştı. Fakat, genişleme ilelebet devam edemezdi, zira bu, kapitalist üretim tarzının doğasında içerilmiş bir temel eğilimle ilgiler. Uzun genişleme dönemini mutlaka bir 'yapısal kriz dönemi' izler. Dönemin hegemonik gücü olan ABD, 1980 öncesinde Üçüncü Dünya söz konusu olduğunda demokrasi ve insan haklarını asla söz konusu etmedi. Tam tersine, söz konusu ülkelerde diktatörlükleri destekledi, seçimle gelmiş hükümetlere karşı darbeler düzenledi, bu ülkelerin işkencecilerini eğitti, halk düşmanı işkenceci rejimlere siyasi ve finansal destek sağladı, ısrarla bu ülkeler için demokrasinin bir 'lüks' olduğu söylendi. Aynı odaklar 1980 sonrasında demokrasi ve insan hakları şampiyonu oldular...

İnsan hakları ve demokrasi söylemi (ki, liberal demokrasi ya da piyasa demokrasinden başkası değildir) emperyalist sermayenin ödün vermesini gerektiren koşulların ortadan kalktığı, dünya ölçeğinde emekçi kitlelerin savunma durumuna düştüğü (Üçüncü Dünya rejimlerinin yeniden kompradorlaştırıldığı, Sovyet sisteminin çöktüğü, emperyalist dünya'da refah devleti veya sosyal devlet denilenin aşınma sürecine girdiği), velhasıl güç dengesinin emperyalizmin lehine döndüğü dönemin gözde söylemidir ve amaç mistifikasyon yaratmaktır. Başta ABD olmak üzere, emperyalizmin desteğiyle iktidara gelen işkenceci rejimlere, baskıcı uygulamalara karşı bu

ülkelerde demokrasi güçlerinin mücadelesi devlete karşı tepkiyi kabartıyordu. Dolayısıyla, emekçi sınıflar kanlı diktatörlükleri, baskı rejimlerini etkisizleştirmek için devleti hedef alıyorlardı ve bu doğaldı. Başka türlü ifade etmek istersek, emekçi sınıfların baskıcı devleti zayıflatmakta çıkarı vardı. Öte yandan askeri diktatörlükler, otokratik, yarı-otokratik rejimler tarafından uygulanan IMF-Dünya Bankası patentli 'şok tedavisi' programları, yaygın adıyla 'yapısal uyum programları' yoksulluğu ve sefaleti hızla derinleştiriyordu. Çaresizlik ortamına sürüklenen kitleler dayanışma örgütlenmeleri oluşturuyorlardı (aş evleri, çorba dağıtan çadırlar, yardım merkezleri, vb.). İşkenceci devlete karşı mücadele ve tepki, insan haklarını savunan örgütlerin prestijini artırmıştı. Emperyalist odaklar bütün bunları kendi hegemonik çıkarları için kullanmanın yolunu bulacaktı. Üçüncü Dünya'nın baskıcı rejimlerine karşı tepki, devletin zayıflatılmasını hedeflerken, emperyalizm de 'kalkınmacı devleti' tasfiye etmek, söz konusu rejimleri yeniden kompradorlaştırmak için devleti düşman ilan etmişti. Devleti (ezilenler ve mütevazı toplum kesimleri lehine) ekonomiye müdahale eder bir araç olmaktan çıkarmak (ya da devleti sadece sermayenin tek yanlı çıkarına işleyen bir araç konumuna indirgemek) için de sivil toplumu güçlendirme, sivil toplum örgütleri, insan hakları ve demokrasi söylemi ön plana çıkarıldı. Aslında bu tür kavramlar ve söylemler, neoliberal küreselleşmeyi, başka türlü ifade etmek gerekirse, emperyalist saldırıyı meşrulaştırmanın, kabullendirmenin ideolojik araçlarıdır. Dolayısıyla söz konusu kavramlar ve söylemler herkes için aynı anlama gelmiyor. Nitekim, 9 Nisan 2003'deki bir demecinde ABD dışişleri bakanı Colin Powell: " Demokratik değerleri ve insan haklarına saygıyı dünya ölçeğine yaymak, ABD'nin 'ulusal güvenlikle ilgili' çıkarlarını gerçekleştirmenin başlıca aracıdır" demişti.

Türkiye'de Sivil Toplum Örgütleri (STK) denilen, uluslararası planda ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren NGO'lar (Hükümet Dışı Örgütler) aslında sanıldığı gibi gerçek anlamda sivil toplum örgütleri değil. Bu tür örgütlerin mantar gibi çoğalması da Üçüncü Dünya'ya dayatılan neoliberal *yapısal uyum programlarından* bağımsız değil. Neoliberal politikalar işsizliği, yoksulluğu artırıp, sefaleti hızla derinleştirirken. devlet kamu hizmetlerinden elini çekerken, özelleştirmeler sonucu mallar ve hizmetler pahalılaşır, geniş kitleler için ulaşılamaz duruma gelirken, NGO'lar ortaya çıkan boşluğu dolduruyormuş izlenimi yaratmak için sahaya sürülüyor. Bu yüzden NGO'lar hükümet dışı değil bir tür 'koalisyon ortağıdır'... Zaten kullandıkları fonlar da ya doğrudan devletlerden, ya da çokuluslu firmalar ve/veya onlar tarafından finanse edilen vakıflardan, derneklerden, enstitülerden, vs. geliyor. Bilindiği gibi, *finans eden yönetir* kuralı geçerlidir. Bu örgütler aslında kompradorlaşmanın hizmetindeki laik misyonerlerdir. Toplumu apolitize etmenin, depolitize etmenin hizmetindedirler. Neoliberal politikalara, yapısal uyum programlarına, özelleştirmelere karşı çıkmıyorlar ama bu politikalar sonucu sefalete düşen insanlara 'yardım' için kendilerine tahsis edilen fonları *mikro projelerde* harcıyorlar. Elbette *bal tutanın parmağını yalaması* koşuluyla... Dolayısıyla, bunlar, neoliberal küreselleşmenin hizmetindeki bürokrasilerdir. İşleyişlerinin hizmetinde oldukları çokuluslu şirketlerden bir farkı da yoktur. Daha büyük fonlar almak için birbirleriyle yarışıyorlar. Sanıldığı gibi şeffaf da değildir ve

aşağıdakilere (hizmet verdiklerine) değil yukarıdakilere (parayı verenlere) hesap vermek durumundalar. Bu yüzden bu içi boş örgütlerin neoliberal çağın gözdeleleri yapılması boşuna değildir. Şimdilerde Üçüncü Dünya ülkelerinde akademik personel de *projeler* aracılığıyla denetim altına alınmış durumda. Bir çok ülkede profesörler, öğretim üyeleri, söz konusu *araştırma projelerinde* görev alıyorlar ve emperyalizmin üslubunu daha çok içselleştiriyorlar. *Think tanks* denilen kurumlar da, neoliberal küreselleşmeyi dünyanın her yerine yayma ve sermayenin hizmetinde 'bilinç oluşturma' işlevi görüyor. Dolayısıyla NGO'lar, *think tank'* lar, 'bağımsız araştırma merkezleri', enstitüler, vb. emperyalizmin ideolojik saldırı aygıtlarıdır. Elbette bunların dışında kalan, gerçek anlamda sivil toplum örgütü tanımını hak eden örgütler, kurumlar, sisteme muhalif kişiler de var, ama bunlar istisnadır ve yapılan tahlilin tutarlılığının kanıtıdır.

Esasen gerçek sivil toplum örgütü tanımı söz konusu olduğunda bir ayırım noktası da, bir örgütün egemen ve/veya resmi ideoloji karşısındaki duruşudur. Eğer bir kitle örgütü, egemen ideolojiden bağımsızlaşmamışsa, neoliberalizme eleştirel yaklaşmıyorsa, sivil toplum örgütü değil, *Sivil Topluma İhanet Eden Örgüttür* (STİEÖ)... Bu durumda da emperyalizmin *truva atlarıdır*. Bu tür örgütlerde 'eski solcuların' da *pratik bir sorunu çözme, bir işe yarama* gibi saçma gerekçelerle yer almaları da üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Zira, dünyayı değiştirmek, dünyayı yaşanır kılmak, çok uluslu şirketlerin maaşlı memurlarının işi değildir. Söz konusu örgütlerin bir özürü de güya siyaset dışı olmaları, siyasetle değil, pratik - sosyal sorunlarla ilgilenmeleridir. Aslında politika dışında değiller... tam tersine neoliberal politikaların hizmetindedirler. Kaldı ki, bu dünyada politika dışında kalmak diye bir şey de yoktur. Sadece politika yapma sürecinin farklı yerlerinde olunabilir ama asla politika dışı olunamaz. Neoliberal saldırıya karşı olmamak ama onu meşrulaştırmak siyaset yapmak değil midir? Kompradorlaşmış, yoz rejimleri, emperyalist ilişkiler bütünü meşrulaştırmak siyaset yapmak değil midir?

Üçüncü Dünya Ülkelerinde İnsan haklarına saygı, insan hakları standartlarının iyileştirilmesi, işkencenin önlenmesi, demokrasinin geliştirilmesi, azınlık haklarının ve kültürlerinin korunması, başta ABD olmak üzere emperyalist ülkelerin başlıca 'kaygısıymış' gibi sunuluyor veya öyle bir izlenim yaratılıyor. Dünyanın beşeri ve doğal kaynaklarını beş yüz yıldır yağmalayanların gerçekten böylesi 'soylu' bir kaygıları olabilir mi? Emperyalist çıkarlar, demokrasinin ve hakların geliştirilmesini mi gerektiriyor, yoksa önlenmesini mi? Aslında orada söz konusu olan, mistifikasyon yaratmaya yönelik bir retoriktir ve bu tür bir retorik, küreselleşmenin önünü açmak üzere peydahlanıyor. Bir kere söz konusu demokrasi liberal demokrasidir ve kapitalist egemenliğin sorunsuz yürümesine yetecek kadar bir demokrasidir. Esasen tamı tamına ' *piyasa demokrasisidir*' . Demokrasi sorununu burada uzun uzun tartışmamız mümkün değil, ama şimdilerde emperyalist ülkelerde geçerli olan ve Üçüncü Dünya ülkelerine de (*Güney* diyorlar) 'örnek gösterilen' ' *Batı demokrasisi*' bir seçim ve temsil mistifikasyonudur. Başka türlü ifade etmek istersek, insanların kaderi öyle sanıldığı gibi parlamentolarda belirlenmiyor. Dört yılda bir yapılan seçimler ' *seyirciyi oyalamak*' gibi bir işlev görüyor. Seçimler, seçenlerin iradesinin

gerçekleştiği anlamına gelmiyor. Tam tersine kendilerini dört yıl boyunca soyacak odakların *yetkisini yenilemek* anlamına geliyor. Fakat dünyanın yüzyıllardır sömürülen, yağmalanan, kimliksizleştirilen, tarihsizleştirilen, eşitsiz işbölümü ve emperyalist sömürü sonucu sürekli kan kaybeden ülkelerinde o kadarı bile pek mümkün olmuyor. Kaldı ki, bir tarafta demokrasi oyununun oynanabilmesi, *yeryüzünün lânetlilerinin* yaşadığı yerlerde o kadarını bile imkânsız hale getiriyor... Aradaki *belirleyicilik* ilişkisi de ekseri gözden kaçıyor.

Demokrasi söylemi, neoliberal saldırıyı kolaylaştırmak için *araçlaştırılıyor*. Nitekim, Irak'a ikinci Amerikan-İngiliz saldırısının gerekçelerinden biri de, Irak'a *demokrasi götürmekti*. Oysa, Saddam rejimi yıllardır ABD tarafından destekliyordu. Bir zaman geldi artık emperyalist çıkarlar Saddam'ın devrilmesini gerektirdi. 'Biz Ortadoğu'yu yeniden biçimlendirip jeopolitik, jeostratejik çıkarlarımızı güvence almak istiyoruz, bölge petrolünü ve doğal gazını daha sıkı denetim altına almamız ve Siyonist İsrail'in yayılmasının önünü açmamız gerekiyor' diyemeyeceklerine göre, Irak'a demokrasi getireceğiz, Irakı halkını Saddam'ın zulmünden kurtaracağız' dediler. Amerikalılar, İngilizler Saddam'a napalm silahları verebilirlerdi ama Irak halkına asla demokrasi veremezlerdi. *Zira Demokrasi, verilebilen şeylerden değildir*. ABD'nin ve AB'nin Türkiye'deki demokrasiyle ilgileri de farklı nedenlere dayanıyor değildir. Demokrasiyle ilgilerinin sınırını belirleyen, emperyalist çıkarlarıdır... Nerdeyse Türkiye'nin her yeri Amerikan üssü haline gelmiş durumda. Kaç limanının, kaç hava alanının "Amerikalı dostlarına" tahsis ettiklerini pek bilen yok... Türkiye'de demokrasi güçleri ABD üslerinin derhal sökülüp atılması talebini dillendirir ve gereğini yaparsa, ABD'nin ve *bizimkilerin* demokrasi ve insan hakları şampiyonu, NATO'cu dost ve müttefiklerinin tavrı nasıl olurdu? Türkiye'de demokrasi güçleri, "IMF ve Dünya Bankası kapı dışarı edilecek ve onyıllardır yoksullaşmaya ve kan kaybının neden olan dış borçların ödenmesi durdurulacak" biçiminde bir demokratik (insan haklarının da bir gereği olan) talep ortaya atsaydılar ve hükümeti derhal borç ödemelerini durdurmaya zorlasaydılar, şu demokrasi ve insan hakları sevdalısı 'dostlarımızın ve müttefiklerimizin' tavrı nasıl olurdu?

Bir ülke'de insanlığın ortak serveti olması gereken su özelleştirildiğinde, eğitim ve sağlık hizmetleri özelleştirildiğinde, bunun bir insan hakları ihlâli olduğu söyleniyor mu? Sağlığa uygun içme ve kullanma suyuna sahip olmak en temel insan haklarından değil midir? Su özelleştirilip pahalandırıldığında, insanlar su içemez, kullanamaz duruma geldiğinde, insan hakları savunucularını ilgilendiren bir durum ortaya çıkmıyor mu? Neoliberal politikalar insanları aç bıraktığında, işsiz bıraktığında, çaresizlik ve sefalet ortamına savurduğunda *insan hakları* ihâl edilmiş olmuyor mu? İnsan hakları savunucuları insanları açlığa ve sefalet iten politikaları ağızlarına almadıkları sürece, emperyalistlerin gözdeleri olmaya ve desteklenmeye devam edilecektir. Kaldı ki, insan haklarını geliştirmek 'soyut insan hakları' söyleminin ötesine geçmeden mümkün değildir. Bunun için de örgütlü ve bilinçli halk kitlelerinin bizzat sahneye çıkıp dayatması gerekir. Zira, olayların seyrini değiştirecek olan bireyler değil, geniş kitleler tarafından içselleştirilmiş fikirler, ideolojilerdir. Yoksullukla mücadelede NGO'ların yaptığının bir

benzerini *haklar planında* da insan hakları örgütleri ve insan hakları militanları yapıyor. Asıl insan hakları alanına müdahale etmeyen, edemeyen, etmeyi aklından geçirmeyen, zaten taşı yerinden oynatmaktan aciz olan örgütlerin adamları kadınları ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, ister istemez neoliberal küreselleşmeyi meşrulaştırma işlevi görüyorlar. Zira, insanlığın sorunu *iyi niyetle değil, sınıfsal çıkarlarla ilgilidir ve doğrudan sınıf mücadelesini angaje ediyor*. Neoliberal politikalar milyonlarca insanı açlığa mahkum ediyor, *hümanist* NGO'lar da onlardan küçük bir bölümünü doyuruyor. Ve bu örgütler emperyalist odaklar ve onların akıl hocaları tarafından 'sivil toplumun timsali sayılıp' popoflanıyor. Zira, *sorun çözülüyor, üzerinde duruluyor izlenimi yaratılarak*, küresel plandaki sömürüyü meşrulaştırıyorlar. Türkiye'de Çocuk Esirgeme Kurumu'nun komprador sömürü düzenini meşrulaştırdığı, 'Yadım Sevenler' türü örgütlerin ve benzerlerinin büyük hırsızların 'vicdanını rahatlattığı' gibi, yoksullukla mücadele eden uluslararası NGO'lar da, emperyalist ülkelerin daha büyük hırsızlarının vicdanını rahatlatıyor... Kaldı ki, insan hakları örgütleri bir çeşit profesyonel 'avukatlık büroları' haline geliyorlar, hak aramak bir *uzmanlık konusu* oluyor ve bir çoğu emperyalist ülkelerin vakıfları, hükümetleri, vb. tarafından finanse ediliyor. Bu tür bir pratik, bizzat hak mücadelesi etiğiyle de çelişiyor... Giderek devletler de söz konusu insan hakları örgütlerini ve insan hakları mücadelesini kapsar hale geliyor ve onları *sömürgeleştiriyor*. Benzer isimde örgütleri bizzat devlet aygıtı içinde kurarak, vali Nevzat Tandoğan'ı hatırlatırcasına: "*eğer memlekete insan hakları örgütleri gerekiyorsa onu da biz yaparız*" mantığını hayata geçiriyorlar. Doğası gereği, insan hakları mücadelesi sadece gönüllü ve eşitlikçi ilişkilerin geçerli olduğu koşullarda yürütülebilir. Oysa, profesyonellik söz konusu olduğunda, emir veren- emir alan, maaş ödeyen-maaş alan, velhasıl hiyerarşi vardır ki, orada arkadaşlık ilişkisinin *müşteri ilişkisine, ya da çalışan-çalıştıran ilişkisine dönüşmesi* kaçınılmazdır.. Elbette bu söylediklerimiz, büyük bir özveri ve içtenlikte özgürlük ve hak mücadelesi veren, bu uğurda hayatlarını bile tehlikeye atan yiğit insanların mücadelesini ve eylemini hafife aldığımız anlamına gelmiyor. Burada söz konusu edilen, insan hakları söyleminin emperyalist odaklar ve komprador rejimler tarafından *araçlaştırılarak* bir yanılısma (mistifikasyon) aracına dönüştürülmesinin olumsuzluklarını hatırlatmakla ilgilidir...

XVIII'inci yüzyıldan beri Batı düşüncesi mülkiyet hakkını 'dokunulmaz', 'vazgeçilmez', 'ihlâl edilemez' haklar arasında saydı. 26 Ağustos 1789 tarihli Fransız "İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi" mülkiyeti "dokunulmaz", "kutsal" bir hak sayıyordu. ABD anayasası da mülkiyetin 'kutsallığını' tartışmasız bir şekilde kayda geçiren bir metindir. Elbette mülkiyetin kutsanmasının nedenlerini tartışmanın yeri burası değil. Yine de geçerken şu kadarını hatırlatabiliriz, zira, bizzat 'mülkiyet' kavramı konusunda derin bir kafa karışıklığı var. Bir kere geçerli yaklaşım, başka tür mülkiyet biçimleri (kamusal, sosyal, vb.) karşısında özel mülkiyeti kutsuyor; ikincisi, ekseri bireysel kullanım konusu olan, insanların tek başlarına veya aileleriyle birlikte kullandığı şeylerle (giyim kuşam, ev eşyası, halı - kilim, kap- kacak, vb.), üretim araçlarının (fabrika, bina, mağaza, makineler, arazi, vb.) mülkiyeti birbiriyle karıştırılıyor; üçüncü yanlış anlama da bizzat kavramın içeriği (muhtevasıyla) ilgilidir: Bir insanın kendi

emeğinin ürünü olan bir nesneye (bir şeye) sahip olmasıyla, başkasının emeğinin sömürsünün ürünü olan şeyleri sahiplenme aynı kefeye konuyor... Sanki bir kapitalistin sahibolduğu fabrikayla bir emekçinin sahibolduğu bisiklet aynı şeymiş gibi sunuluyor ve öyle algılanıyor. Bu yüzden, mülkiyetin kutsandığı koşullarda insan haklarından söz etmek, en iyi koşullarda seyirciyi oyalamaya yönelik ideolojik bir manipülasyon olmanın ötesine geçemez...

BM.İnsan hakları Evrensel Bildirgesi, İkinci Dünya Savaşı Sonrasında oluşan *status quo* 'yu meşrulaştırmak ve sürdürmek için kaleme alındı. Elbette yüzlerce yıllık mücadelenin bir özeti idi, ama iyi niyet beyanının ötesine geçmesi pek mümkün olmadı. Zira, asıl sorunu gündem dışına atmıştı. *Asıl sorun* olan insanlığın ortak serveti olanın *özel kişiler* tarafından yağmalanması gerçeğini gündem dışına atmıştı. Mülkiyeti kutsayan bir insan hakları beyannamesiydi... Şimdilerde söz konusu beyannameyi kaleme alanların başında gelen ABD'nin en temel insan haklarına küstahça ve hoyratça saldırması, her türlü uluslararası hukuku ve teamülü yok sayması, bu gerçeğin dışlanmış olmasıyla doğrudan ilgilidir. İnsanlığın önünde gerçekten bir insan hakları ve demokrasi sorunu var, ama bu mücadele ancak toplumsal eşitlik ve sosyalizm mücadelesine eklendiğinde ete- kemiğe bürünebilir ve gerçek bir *varlığa* kavuşabilir. Toplumsal eşitlik mücadelesini dışlayan bir demokrasi mücadelesi mümkün değildir. Bu da mülkiyet sorununu tartışmayı gerektirir... İnsanlığın sorunu, soyut bireysel haklar mücadelesiyle, yılda bir yapılan kutlamalarla çözülebilir değildir. Öyleyse, *şeyleri adıyla çağırmak gerekecek...*

[1] Bkz: Hürriyet Bilirgeleri, Magna Charta'dan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine, Derleyen Janko Musulin, Türkçe'si Necmi Zekâ, Belge yay. s. 79.